

Sygn. akt I AGa 170/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 października 2022 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Tomasz Sobieraj
Protokolant:	st. sekr. sąd. Magdalena Goltsche

po rozpoznaniu w dniu 4 października 2022 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa (...) Bank (...) spółki akcyjnej w W.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowo-akcyjnej w B.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 5 sierpnia 2021 roku, sygn. akt VIII GC 301/20

uchyla zaskarżony wyrok w zakresie: punktu II w całości i punktu I w części rozstrzygającej o kosztach procesu i sprawę w powyższym zakresie przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

SSA Tomasz Sobieraj

Sygn. akt I AGa 170/21

UZASADNIENIE

Powód (...) Bank (...) spółka akcyjna z siedzibą w W. wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo-akcyjnej z siedzibą w B. kwoty 1 261 121,88 złotych z ograniczeniem odpowiedzialności do przysługującego pozwanemu prawa użytkowania wieczystego nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta o nr (...), na której ustanowiono umowną hipotekę kaucyjną łączną jako zabezpieczenie wierzytelności powoda z umowy kredytowej zawartej z (...) spółką akcyjną w R., wraz z dalszymi odsetkami umownymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP, nie wyższymi niż odsetki maksymalne, liczonymi od kwoty 1 146 277,75 złotych od 24 kwietnia 2020 roku do dnia zapłaty. Powód wniósł nadto o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powodowy bank wskazał, że zawarł z (...) spółką akcyjną z siedzibą w R. umowę kredytu, która zabezpieczona została hipoteką kaucyjną łączną na czterech nieruchomościach, w tym na będącej w użytkowaniu wieczystym nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...). W związku z trudnościami powstałymi przy regulowaniu zobowiązań strony umowy kredytu zawarły ugodę, w której spłata uznanego przez kredytobiorcę

zobowiązania rozłożona została na raty. Ustanowiona zgodnie z umową kredytu hipoteka nadal obciążała prawo użytkownika wieczystego. Pomimo monitów kredytobiorca nie dokonał spłaty zadłużenia, wobec czego powód wypowiedział umowę. W związku z przeniesieniem prawa użytkownika wieczystego zabezpieczonej nieruchomości na pozwaną (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółkę komandytowo – akcyjną powód wezwał pozwaną do zapłaty, brak jej reakcji na wezwania spowodował konieczność wystąpienia z pozwem.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 5 sierpnia 2021 roku w sprawie o sygnaturze akt VIII GC 301/20:

- w punkcie pierwszym zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1 146 277,75 złotych z odsetkami umownymi za opóźnienie w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP (nie wyższymi jednak niż stopa odsetek maksymalnych za opóźnienie) od 11 września 2020 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 66 251,81 złotych tytułem kosztów procesu, z zastrzeżeniem prawa pozwanej do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności do prawa użytkownika wieczystego nieruchomości, dla której prowadzona jest przez Sąd Rejonowy w Choszcznie księga wieczysta nr (...), jak również z ograniczeniem do kwoty hipoteki umownej łącznej w wysokości 4 250 000 złotych;

- w punkcie drugim oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy powyższe rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

W dniu 10 sierpnia 2012 roku powód zawarł z (...) spółką akcyjną z siedzibą w R. umowę nr (...).

Zgodnie z § 1 umowy - na warunkach w niej określonych - powód udzielił spółce (...) kredytu w formie limitu kredytowego wielocelowego w kwocie 2500000 złotych (§ 1 ust. 1). W ramach limitu (...) udzielił kredytobiorcy kredytu w rachunku bieżącym, w walucie polskiej, do wysokości 2500000 złotych, tj. 100 % limitu – na podstawie dyspozycji uruchomienie kredytu, składanej przez kredytobiorcę według wzoru stanowiącego załącznik nr 1 (§ 1 ust. 2 pkt 1).

Limit udzielony został na okres od 10 sierpnia 2012 roku do 9 sierpnia 2015 roku, okres wykorzystania limitu wyznaczono na 9 sierpnia 2015 roku (§ 2 ust. 1 i 3). Dalej zapisano, że po każdym 12-miesięcznym okresie obowiązywania limitu przedłużenie terminu obowiązywania transakcji funkcjonujących w ramach limitu na okres kolejnych 12 miesięcy nastąpi po pozytywnej weryfikacji przez (...) monitoringu sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy na podstawie danych za I kwartał 2013 i 2014 roku (§ 2 ust. 4).

W § 15 umowy strony przewidziały, że niespłacenie kredytu, o którym mowa w § 1 ust. 2 pkt 1 w terminie ustalonym w dyspozycji kredytobiorcy powoduje, że zadłużenie z tytułu niespłaconego kredytu staje się zadłużeniem przeterminowanym i wymagalnym (ust. 1).

W § 16 umowy postanowiono, że w przypadku opóźnienia w spłacie zadłużenia, o którym mowa w § 15 ust. 1, z tytułu wykorzystanego limitu lub jego części, (...) pobierze odsetki od niespłaconej kwoty za okres od dnia, w którym powinna nastąpić spłata do dnia poprzedzającego dokonanie spłaty - w przypadku kredytu, o którym mowa w § 1 ust 2 pkt 1, według stopy procentowej przewidzianej dla kredytów przeterminowanych i kredytów postawionych po upływie terminu wypowiedzenia w stan natychmiastowej wymagalności na cele gospodarcze, określonej w uchwale Zarządu (...) SA obowiązującej w okresach, za które oprocentowanie jest naliczane, podawanej do wiadomości klientom w oddziałach (...) SA, niezależnie od innych form powiadomienia.

Zgodnie z § 16 ust. 2 w dniu zawarcia niniejszej umowy stopa procentowa, o której mowa w ust 1, wynosi 25% w stosunku rocznym. O każdej zmianie wysokości stopy procentowej, o której mowa w ust.1 w okresie obowiązywania niniejszej umowy, (...) powiadomi pisemnie/w formie elektronicznej kredytobiorcę (§ 16 ust. 3).

W § 20 ust. 1 pkt 3 umowy - dotyczącym zabezpieczenia wierzytelności banku - zapisano z kolei, że spłatę wierzytelności związanych z wykorzystaniem limitu zabezpieczać będzie między innymi hipoteka łączna do sumy 4.250.000 złotych, m.in. na wyżej opisanej nieruchomości.

W § 21 ust. 4 umowy strony przewidziały, że termin wypowiedzenia umowy przez (...) wynosi 30 dni, a w przypadku zagrożenia upadłością kredytobiorcy – 7 dni, licząc od dnia następującego po dniu doręczenia wypowiedzenia.

Po zawarciu umowy wpisano w księdze wieczystej nr (...) hipotekę umowną łączną, pod pozycją oznaczoną liczbą porządkową 1, w kwocie 4 250 000 złotych, na rzecz banku (...), stanowiącą zabezpieczenie spłaty należności głównej, odsetek, prowizji i opłat, przyznanych kosztów postępowania sądowego lub egzekucyjnego, świadczeń ubocznych w postaci kosztów wewnątrzbankowego postępowania windykacyjnego, roszczeń o naprawienie szkód wynikających z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązań wynikających z udzielenia lub zabezpieczenia spłaty kredytu udzielonego umową nr (...). Hipoteka współobciążała także trzy inne nieruchomości, dla których księgi wieczyste prowadził Sąd Rejonowy w Jarocinie.

Dnia 11 grudnia 2013 roku powód zawarł z (...) spółką akcyjną z siedzibą w R. umowę ugody nr (...) w przedmiocie warunków spłaty przez dłużnika zobowiązania z tytułu ww. umowy kredytu, wynoszącego na dzień 6 grudnia 2013 roku ogółem 2 473 795,61 złotych, w tym kapitał w kwocie 2 462 675,62 złotych i odsetki do 5 grudnia 2013 roku w kwocie 11 119,99 złotych (§ 1 ust. 1). W § 1 ust. 2 ugody zapisano, że określone powyżej zadłużenie objęte zostaje ugodą wraz z dalszymi odsetkami liczonymi za okres od 6 grudnia 2013 roku do dnia wejścia w życie ugody, a dłużnik uznaje dług wobec banku w całości. Zgodnie z § 2 ust. 1 dłużnik zobowiązał się spłaty zadłużenia z tytułu umowy kredytowej w 120 ratach kapitałowo-odsetkowych płatnych do 28 dnia każdego miesiąca począwszy od 28 stycznia 2014 roku zgodnie z harmonogramem stanowiącym integralną część umowy na następujących warunkach: odsetki naliczane do dnia zawarcia umowy ugody rozłożone na cały okres kredytowania (pkt 1), 119 rat kapitałowo-odsetkowych o równiej wysokości kapitału płatne do 28 stycznia 2014 roku (pkt 2), ostatnia 120 rata wyrównująca płatna do 28 grudnia 2023 roku (pkt 3). Zgodnie z § 5 spłata zadłużenia wynikającego z umowy miała być rozliczana w następującej kolejności: 1) prowizje i opłaty oraz ewentualne koszty banku, 2) odsetki za nieterminową spłatę (niezgodną z warunkami niniejszej umowy), 3) odsetki umowne bieżące, 4) kapitał. W § 8 postanowiono, iż niespłacenie w terminie zadłużenia lub jego części powoduje, że od następnego dnia niespłacona kwota staje się zadłużeniem przeterminowanym (ust. 1). W przypadku opóźnienia w spłacie kapitału lub jego części bank pobierze od niespłaconej kwoty za okres od dnia, w którym powinna nastąpić spłata do dnia poprzedzającego dokonanie spłaty, według stopy procentowej przewidzianej dla kredytów postawionych po upływie okresu wypowiedzenia w stan natychmiastowej wymagalności (ust. 2). Dalej ustalono, że wysokość oprocentowania kredytów przeterminowanych i kredytów postawionych po upływie okresu wypowiedzenia w stan natychmiastowej wymagalności jest zmienna i określana w uchwałach Zarządu (...) w sprawie odsetek od środków pieniężnych gromadzonych na rachunkach bankowych i od kredytów udzielonych przez (...), przy czym wysokość oprocentowania dla zadłużenia przeterminowanego w dniu podpisania umowy ugody wynosi 16% w stosunku rocznym. Zgodnie z § 9 ugody zabezpieczenie spłaty kredytu stanowi m.in. wskazywana powyżej hipoteka łączna.

W piśmie z dnia 5 marca 2019 roku zatytułowanym „Monit” powód poinformował (...) spółkę akcyjną z siedzibą w R. o wystąpieniu zaległości w spłacie kredytu, wynoszącej na dzień sporządzenia pisma 59 126,75 złotych, na którą to zaległość składają się: 48 878,77 złotych zaległy kapitał, 10 067,26 złotych zaległe odsetki, 180,72 złotych opłaty bankowe. Bank wezwał do zapłaty zaległości w terminie 14 dni od daty otrzymania monitu.

Następnie, w piśmie z dnia 1 kwietnia 2019 roku, zatytułowanym „Wypowiedzenie umowy” powód powiadomił (...) spółkę akcyjną z siedzibą w R., że wypowiada umowę kredytu z powodu zaległości w spłacie. W piśmie wskazano, że

termin wypowiedzenia wynosi 30 dni i liczony jest od dnia następnego po dniu doręczenia niniejszej korespondencji. Jednocześnie bank wezwał do spłaty, w okresie wypowiedzenia, zadłużenia wnikającego z umowy, które na dzień wystawienia wezwania wynosiło 116428,59 złotych, w tym należności przeterminowane 67048,19 złotych: 62428,59 złotych zaległy kapitał, 4447,57 złotych zaległe odsetki, 172,03 złotych odsetki od zaległego kapitału i odsetek skapitalizowanych.

Wcześniej, dnia 30 grudnia 2013 roku, (...) spółka akcyjna z siedzibą w R.

i pozwana spółka, zawarły w formie aktu notarialnego rep. A nr (...) umowę przeniesienia prawa użytkowania wieczystego gruntu i własności posadowionego na nim budynku, dla której to nieruchomości prowadzona jest księga wieczysta o nr (...). Zmiana użytkownika wieczystego i właściciela budynku została wpisana do księgi wieczystej.

W piśmie z dnia 10 lutego 2020 roku, zatytułowanym „Wezwanie do zapłaty dłużnika hipotecznego” powód wezwał pozwanego jako dłużnika rzeczowego (dłużnika hipotecznego) do zapłaty długu z tytułu hipoteki ustanowionej na rzecz banku na należącej do spółki nieruchomości (tj. na prawie użytkowania wieczystego gruntu i własności budynku stanowiącego odrębną nieruchomość) położonej w R. i objętej księgą wieczystą prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Choszcznie o nr (...), która to nieruchomość jest obciążona umowną hipoteką łączną wpisaną w wymienionej księdze w wysokości 4250000 złotych, zabezpieczającą spłatę wierzytelności banku z tytułu kredytu. W piśmie wyjaśniono, że dotyczy ono umowy kredytu nr (...) w formie limitu kredytowego wielocelowego, zawartej 10 sierpnia 2012 roku ze spółką (...) (KRS nr (...)) przez powodowy bank, zmienionej ww. umową ugody oraz aneksami. Dalej wskazano, że zabezpieczona hipotecznie wierzytelność banku jest w całości wymagalna, co uprawnia bank do realizacji od pozwanego, jako dłużnika rzeczowego, swych praw wynikających z tytułu ustanowionej hipoteki (w zakresie ograniczonym wysokością wpisu hipoteki). Powód wezwał pozwanego do zapłaty długu wynoszącego na dzień sporządzania pisma łącznie 1243472,37 złotych (w tym niespłacony kapitał w kwocie 1 146 277,75 złotych i odsetki w kwocie 97194,62 złotych). Bank poinformował przy tym, że wskazana należność ulega zwiększeniu o dalsze koszty sprawy oraz należne odsetki umowne naliczane od należności głównej na bieżąco według zmiennej stopy procentowej wynoszącej na dzień sporządzania wezwania 10 % w stosunku rocznym. Należność miała być wpłacona w terminie 7 dni, licząc od dnia doręczenia pisma, z zastrzeżeniem, że ostateczną kwotę zaległości należy uzgodnić z bankiem w dniu dokonywania spłaty. W przypadku braku możliwości dokonania jednorazowej spłaty należności bank poinformował o możliwości zawarcia porozumienia lub umowy ugody, ustalających warunki spłaty zadłużenia. Pismo z 10 lutego 2020 roku pozwany odebrał w dniu 17 lutego 2020 roku

W dniu 24 kwietnia 2022 roku powód wystawił wyciąg z ksiąg bankowych nr (...),

w którym stwierdzono, że na dzień wystawienia w księgach banku figuruje wymagalne zadłużenie podmiotów: 1/ (...) spółka akcyjna z siedzibą w R., 2/ (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo-akcyjna w B., odpowiedzialnych: odnośnie dłużnika spółki (...) – osobiście, tj. z tytułu umowy kredytu nr (...) w formie limitu kredytowego wielocelowego zawartej

10 sierpnia 2012 roku, zmienionej ww. umową ugody oraz aneksami, odnośnie dłużnika (...) – rzeczowo, tj. z tytułu hipoteki ustanowionej na rzecz banku (...) na należącej do tej spółki ww. nieruchomości (tj. prawa użytkowania wieczystego gruntu i własności budynku stanowiącego odrębną nieruchomość) położonej w R.. W wyciągu zapisano, że na wymagalne zadłużenie składają się: 1/ Należność główna (tj. kapitał niespłaconego kredytu) w wysokości 1146 277,75 złotych, 2/ Odsetki naliczone do 23 kwietnia 2020 roku w wysokości 114844,13 złotych, 3/ Prowizje/ opłaty bankowe i koszty w kwocie 0,00 złotych. Razem 1 261 121,88 złotych. Zapisano też, że dalsze należne odsetki naliczane są od aktualnej kwoty należności głównej, od 24 kwietnia 2020 roku do dnia zapłaty, według zmiennej stopy procentowej właściwej dla kredytów przeterminowanych i kredytów postawionych po upływie terminu wypowiedzenia w stan natychmiastowej wymagalności, stanowiącej każdorazowo czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, nie więcej niż w wysokości odsetek maksymalnych przewidzianych przepisami prawa i obciążając dłużników, przy czym na dzień wystawienia wyciągu aktualna wysokość stopy, według której naliczane są odsetki wynosi 4,00 % w stosunku rocznym.

W dniu 24 kwietnia 2020 roku sporządzone zostało również potwierdzenie stanu zadłużenia, w którym wskazano następujące dane: nr umowy kredytowej - (...), nazwę firmy posiadającej rachunek i składającej dyspozycję - (...) S.A. w R., data uruchomienia kredytu - 19 grudnia 2014 roku, termin spłaty kredytu - 28 grudnia 2023 roku, kwota kredytu – 2 143 215,09 złotych, wysokość zadłużenia – 1261121,88 złotych, kapitał wymagalny – 1146277,75 złotych, odsetki i opłaty - 21 217,05 złotych, odsetki karne – 93627,08 złotych.

Również tego samego dnia, tj. 24 kwietnia 2020 roku, sporządzony został ponadto dokument w postaci historii operacji na koncie kredytowym dla umowy nr (...), w którym zawarte zostały dane dotyczące poszczególnych operacji, w szczególności w zakresie dat i opisu operacji, dat księgowania, kwot w walucie operacji, kwot w walucie wykonania, salda kredytu oraz operacji i salda kredytu po operacji.

Sporządzony został również dokument elektroniczny (niewymagający pieczęci ani podpisu) zatytułowany „Szczegółowe rozliczenie refinansowanie kredytu dla firm w PLN (...), dotyczący kredytobiorcy spółki (...) – stan na 24 kwietnia 2020 roku”, wskazujący m.in. wysokość kapitału i odsetek: kapitał wymagalny niespłacony – 1146277,75 złotych, odsetki zapadłe niespłacone – 10 872,67 złotych, odsetki zawieszony pozostałe do spłat – 10344,39 złotych; odsetki karne niespłacone – 93 627,05 złotych, razem odsetki do spłaty – 114844,12 złotych, razem niespłacone należności – 1261121,87 złotych.

W dniu 28 grudnia 2020 roku sporządzony został kolejny dokument elektroniczny (niewymagający pieczęci ani podpisu), zatytułowany „Szczegółowe rozliczenie refinansowanie kredytu dla firm w PLN (...), dotyczący kredytobiorcy spółki (...) – stan na 28 grudnia 2020 roku”, wskazujący m.in. na wysokość kapitału i odsetek: kapitał wymagalny niespłacony – 149754,25 złotych, kapitał niewymagalny zapadły – 655523,50 złotych, odsetki zapadłe niespłacone – 79197,79 złotych, odsetki zawieszony pozostałe do spłaty – 6441,08 złotych, odsetki karne niespłacone – 16102,68 złotych, razem odsetki do spłaty – 101741,54 złotych.

Mając na uwadze tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uwzględnił roszczenie w zakresie należności głównej (tj. kapitału niespłaconego kredytu). Podniesione przez pozwaną zarzuty Sąd Okręgowy uznał za nieuzasadnione. W pierwszej kolejności dotyczyło to zarzutu bezskuteczności wypowiedzenia umowy kredytu przez powoda wobec dłużnika osobistego. Odnośnie wymagalności wiarygodności hipotecznej Sąd Okręgowy wskazał na podstawie art. 78 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece [dalej jako: u.k.w.h.],

że wezwanie do zapłaty skierowane do pozwanego (dłużnika rzeczowego) nie jest równoznaczne z oświadczeniem banku dotyczącym wypowiedzenia w rozumieniu art. 78 ust. 1 u.k.w.h., o ile nie zawiera oświadczenia o wypowiedzeniu, a jedynie samą informację

o zaprzestaniu spłaty kredytu przez dłużnika osobistego. Posiłkując się wskazaniem doktryny i orzecznictwa Sąd Okręgowy przyjął jednak, że w niniejszej sprawie doręczenie przez sąd właścicielowi nieruchomości odpisu pozwu wierzyciela można uznać za równoznaczne

z doręceniem mu oświadczenia w sprawie wypowiedzenia. Jako że pozew został doręczony pozwanemu w dniu 11 sierpnia 2020 roku, wypowiedzenie stało się skuteczne wobec dłużnika rzeczowego, zgodnie z umownym 30-dniowym terminem, w dniu 10 września 2020 roku,

a zatem Sąd Okręgowy uznał, że odsetki za opóźnienie w stosunku do dłużnika rzeczowego bieżą od dnia 11 września 2020 roku.

Sąd Okręgowy uznał za bezzasadny zarzut niewykazania wysokości kwoty należności głównej, za niewykazane co do wysokości uznał natomiast roszczenie powoda w zakresie skapitalizowanych odsetek. Jak wskazał, powód dochodził również skapitalizowanych odsetek wyliczonych do dnia 23 kwietnia 2020 roku, wynoszących 114 844,13 złotych. W kwocie tej mieszczą się zarówno odsetki kapitałowe, jak i odsetki za opóźnienie. W odniesieniu do tego roszczenia pozwany podniósł zarzut niewykazania jego wysokości, podkreślając, że powód nie wykazał sposobu wyliczenia odsetek kapitałowych i odsetek za opóźnienie, a ponadto przedawnienia odsetek, które zostały naliczone w okresie powyżej 3 lat przed datą złożenia pozwu z uwzględnieniem art. 118 zdanie drugie k.c., tj. naliczonych przed 1 stycznia 2017 roku, jako że pozew został złożony w dniu 25 maja 2020 roku. Odsetki w kwocie 114 844,13 złotych zostały wymienione w wyciągu z ksiąg bankowych z dnia 24 kwietnia 2020 roku w którym wskazano zarazem, że

zostały naliczone do 23 kwietnia 2020 roku, powód złożył też dokument elektroniczny obejmujący „Szczegółowe rozliczenie refinansowanie kredytu dla firm w PLN (...) – stan na 24 kwietnia 2020 roku”. Zdaniem Sądu Okręgowego pozwany skutecznie podniósł zarzut przedawnienia na zasadzie art. 77 zdanie drugie u.k.w.h. oraz art. 118 zdanie drugie k.c. Skuteczny był również zdaniem tego Sądu zarzut niewykazania wysokości roszczenia o zapłatę odsetek, przywoływany dokument elektroniczny został sporządzony w sposób, który, jak Sąd Okręgowy stwierdził, nie pozwala mu – ze względu na brak wiedzy specjalnej – na weryfikację wysokości roszczenia, zaś dowód z opinii biegłego nie został w sprawie powołany. Wedle konstatacji Sądu Okręgowego, powództwo o zapłatę skapitalizowanych odsetek w wysokości 114 844,13 złotych zostało oddalone z uwagi na niewykazanie tego żądania, jak również po części, z uwagi na przedawnienie.

Sąd Okręgowy uwzględnił natomiast odsetki za opóźnienie od objętej żądaniem i zasądzonej na rzecz powoda kwoty należności głównej w wysokości 1 146 277,75 złotych. Sąd zważył, że pozwany, jako dłużnik rzeczowy, pozostaje w opóźnieniu od 11 września 2020 roku. Odsetki zostały zasądzone w wysokości umownej, wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP, z zastrzeżeniem wynikającym z art. 481 § 2² k.c.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu zapadło zgodnie z zasadą odpowiedzialności za jego wynik, przy założeniu, że roszczenie zostało uwzględnione w 91%. W wyroku zawarto także zastrzeżenie na podstawie art. 319 k.p.c. w zw. z art. 68 ust. 2 zdanie pierwsze i art. 69 u.k.w.h., że pozwany odpowiada jedynie z przedmiotu obciążenia hipotecznego i z ograniczeniem do kwoty hipoteki.

Wyrok Sądu Okręgowego został zaskarżony apelacją przez powoda, który zaskarżył go w części, w jakiej Sąd Okręgowy oddalił powództwo co do odsetek należnych powodowi za okres do dnia 10 września 2020 roku, tj. w zakresie punktu II orzeczenia.

Powód zarzucił zaskarżonemu wyrokowi:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mający istotny wpływ na jego treść, polegający na bezpodstawnym przyjęciu, że powód:
  - nie udowodnił wysokości odsetek, co do których powództwo częściowo oddalono, mimo że przedstawił w celu ich wykazania wyciąg z ksiąg bankowych, szczegółowe rozliczenie kredytu i historię operacji na kontrakcie kredytowym, z których wynikał sposób wyliczenia odsetek, w tym podstawy, od których je naliczono, wysokość oprocentowania w %, ilość dni naliczenia oraz wysokość odsetek w złotych, a pozwany wyliczeń tych nie zanegował,
  - odsetki te były przedawnione, mimo, że pozwany nie stawiał takiego zarzutu, a ponadto z przedstawionych dowodów wynikał brak przedawnienia odsetek,
2. sprzeczność dokonanych ustaleń sądu z zebranych w sprawie materiałem dowodowym, polegająca na przyjęciu braku wykazania przez powoda wysokości odsetek, co do których powództwo oddalono oraz że doszło do ich przedawnienia, mimo że przedstawione przez powoda dowody, w tym wyciąg z ksiąg bankowych, szczegółowe rozliczenie kredytu i historia operacji na kontrakcie kredytowym w braku dowodów przeciwnych w sposób wystarczający wykazywały wysokość odsetek oraz brak ich przedawnienia,
3. bezpodstawne rozstrzygnięcie o przedawnieniu odsetek, mimo że pozwany nie stawiał takiego zarzutu,
4. naruszenie prawa materialnego – art. 65 u.k.w.h. polegające na bezpodstawnym przyjęciu, że w stosunku do pozwanego roszczenie stało się wymagalne dopiero z dniem 11 września 2020 roku, a tym samym część wcześniej należnych odsetek uległa przedawnieniu, mimo że odpowiedzialność pozwanego w tej sprawie jest odpowiedzialnością za cudzy dług, a tym samym oddalenie mogłoby tu nastąpić tylko wówczas, gdyby nastąpiło przedawnienie w stosunku do dłużnika osobistego,

5. naruszenie prawa materialnego – art. 65 u.k.w.h. polegające na błędnym przyjęciu, że koszty dochodzenia roszczenia wobec dłużnika hipotecznego nie stanowią jego długu osobistego i są zaspokajane z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanego, tj. w zakresie punktu 1 in fine i wskutek tego ich zasądzenie z ograniczeniem do sumy hipoteki i nieruchomości, która zabezpiecza zobowiązanie.

Stawiając te zarzuty powód wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie odsetek należnych powodowi za okres do dnia 10 września 2020 roku, tj. zasądzenie dodatkowo kwoty 114 844,33 złotych oraz zmianę daty początkowej naliczania dalszych odsetek, tj. wskazania jej od dnia 24 kwietnia 2020 roku,
2. w konsekwencji zmianę orzeczenia o kosztach procesu poprzez zasądzenie ich w całości od pozwanego na rzecz powoda, tj. zasądzenie na rzecz powoda zwrotu kosztów w wysokości 73 891 złotych,
3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych i pominięcie wniosku powoda o ustanowienie biegłego.

Pozwany również wywiódł apelację od wyroku Sądu Okręgowego, jednak postanowieniem tutejszego Sądu z dnia 31 maja 2022 roku w sprawie o sygnaturze akt I AGz 11/22 została ona prawomocnie odrzucona.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja powoda okazała się o tyle zasadna, że doprowadziła do uchylenia wyroku w zaskarżonej części i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w zaskarżonym zakresie Sąd Okręgowy dopuścił się szeregu istotnych uchybień, które złożyły się na konieczność przyjęcia, że nie rozpoznano istoty sprawy. Jak ujmuje się w orzecznictwie, nierozpoznanie istoty sprawy interpretowanie jest między innymi jako wadliwość rozstrzygnięcia polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania [vide m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 roku, sygn. akt I CKN 486/00; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2014 roku, sygn. akt V CZ 41/14], jak również dokonanie oceny prawnej roszczenia bez oparcia jej na właściwie ustalonej podstawie faktycznej, co powodowałoby konieczność przeniesienia ciężaru konstruowania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia do sądu drugiej instancji, co wypaczałoby sens dwuinstancyjnego postępowania sądowego [vide m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2006 roku, sygn. akt V CSK 140/06; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2015 roku, sygn. akt I CZ 68/15]. W niniejszej sprawie doszło zarówno do braków w podstawie faktycznej orzeczenia, jak i do zaniechania odniesienia się do istoty sprawy i zbadania materialnej podstawy żądania. Sąd Okręgowy nie ustrzegł się również takich wad konstrukcyjnych uzasadnienia, które uniemożliwiały dokonanie jego kontroli instancyjnej.

Jak wskazano w części faktograficznej uzasadnienia, Sąd Okręgowy oddalił powództwo w zakresie skapitalizowanych odsetek mając przede wszystkim na uwadze, że dokument mający obrazować wysokość roszczenia powoda w tym aspekcie nie został sformułowany w sposób, który pozwalałby mu na weryfikację wysokości roszczenia. Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego należy uznać, że

zaoferowane Sądowi zestawienie (karta rozliczeniowa) umożliwi przeprowadzenie na nim działań arytmetycznych. Czynienie ich,

z uwagi na zastosowaną przez powoda metodologię zestawienia i obszerność jego przedmiotu, jest niewątpliwie uciążliwe. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie ulega jednak wątpliwości, że wiedzy specjalnej nie wymaga samo odczytanie zestawienia posługującego się podstawowymi pojęciami z zakresu bankowości, w szczególności typowym wokabularzem umów kredytowych, oraz obrazującego zwyczajne zdarzenia gospodarcze w toku realizacji typowej umowy kredytowej.

Sąd Okręgowy nie dostrzegł jednak, że powód dopuścił się daleko poważniejszego uchybienia procesowego, aniżeli przedstawienie zupełnie jakoby nieczytelnego zestawienia. Uwadze Sądu Okręgowego uszedł bowiem fakt, że dochodzone przez powoda roszczenie powinno być skonkretyzowane tak co do podstawy, jak i co do jego wysokości już w pozwie.

W przypadku dochodzenia skapitalizowanych odsetek należy wskazać w pozwie zarówno należność główną, od której naliczono odsetki, okres, za jaki naliczono odsetki, jak i wysokość przykładanej do należności głównej stopy procentowej. Jakichkolwiek wskazań w tym zakresie próżno jednak szukać w pozwie, w którym ograniczono się wyłącznie do przywołania skumulowanej kwoty skapitalizowanych odsetek, bez jakiegokolwiek wyjaśnienia sposobu ich wyliczenia, poza wskazaniem, że zostały one naliczone do dnia 23 kwietnia 2020 roku. W uzasadnieniu pozwu (k. 5) lakonicznie odwołano się w tej mierze jedynie do omawianej karty rozliczeniowej. Rzecz jednak w tym, że karta ta została przywołana jako dowód, nie zaś jako element żądania pozwu. Dokładne określenie żądania jest jednym z wymogów formalnych pozwu (art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c.), którego nie można zastępować, ani utożsamiać ze wskazaniem faktów, na których powód opiera swoje żądanie (art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c.), jak również z dowodami na ich poparcie.

Niezależnie od powyższego, przedmiotowe zestawienie zawarte na k. 64 – 66 w istocie uniemożliwia dokonanie na jego podstawie jednoznacznego ustalenia, jakie roszczenia odsetkowe składają się na kwotę 114844,13 złotych dochodzoną tytułem skapitalizowanych odsetek. Dokument ten zawiera całościowe rozliczenie kredytu udzielonego dłużnikowi osobistymi, obejmując wskazanie kwot z tytułu należności głównej, kwot dokonanych spłat, saldo kredytu po operacji, wyliczenie odsetek umownych zarówno częściowych, jak i sum tych odsetek, wyliczenie odsetek zawieszonych od ugody do spłaty, wyliczenie odsetek karnych zarówno częściowych, jak i sum tych odsetek, a także saldo odsetek karnych niespłaconych. Podkreślić trzeba, że nawet z powyższego zestawienia wynika, że suma tak określonych roszczeń odsetkowych liczonych od poszczególnych kwot nie jest tożsama z sumą skapitalizowanych odsetek dochodzonych w niniejszym postępowaniu. Należy domniemywać, że do tak określonego salda [obejmującego sumę odsetek umownych, odsetek zawieszonych i odsetek karnych] powód doszedł w wyniku przeprowadzonych operacji rachunkowych polegających na zaliczaniu dokonywanych spłat na długi powoda i tym samym skapitalizowane odsetki odpowiadają tylko części należnych wierzytelności odsetkowych. Można więc teoretycznie założyć, że rozliczenie poszczególnych pozycji ostatecznie doprowadziło do wyniku księgowego wskazanego na końcu powyższego zestawienia, jednak nie jest ani zadaniem sądu, ani przeciwnika procesowego domyślanie się, jakie ostatecznie roszczenia odsetkowe składają na kwotę skapitalizowanych odsetek. To powód powinien np. wskazać, że na ostatecznie dochodzoną sumę odsetek umownych [oznaczonych w rozliczeniu jako odsetki zapadłe niespłacone] wynoszącą kwotę 10872,67 złotych składają się odsetki naliczone od konkretnie wskazanych kwot należności głównych za określony okres według określonej stopy procentowej. Analogicznie powinien skonkretyzować sposób obliczenia kwoty 10344,29 złotych tytułem skapitalizowanych odsetek zawieszonych do spłaty i kwoty 93627,05 złotych tytułem skapitalizowanych odsetek karnych.

Jak wyjaśniono wyżej – strona powodowa tego nie uczyniła, na co słusznie zwracała uwagę także pozwana, domagając się już w odpowiedzi na pozew przedstawienia przez powoda odpowiednich wyliczeń w zakresie należności odsetkowych. Zaniechanie to obciąża także sąd pierwszej instancji, który nie powinien nadać pozwowi dalszego biegu w przypadku, gdy żądanie powoda nie zostało dostatecznie skonkretyzowane. Już to wystarcza do przypisania sądowi pierwszej instancji nierozpoznania istoty sprawy. Nie można bowiem oceniać zasadności powództwa w sytuacji, gdy roszczenie powoda nie zostało dokładnie określone.

Miało to także istotne znaczenie dla możliwości podjęcia obrony przez pozwanego, w tym zwłaszcza dla oceny zasadności podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia. Skarżący myli się bowiem wskazując, że pozwany takiego zarzutu nie sformułował. W odpowiedzi na pozew wskazał bowiem, że podnosi zarzut przedawnienia roszczenia w zakresie odsetek naliczonych za okres przed 1 stycznia 2017 roku.

W pierwszej kolejności, aby odnieść się do powyższego zarzutu, należałoby ustalić, za jaki okres dochodzone były skapitalizowane przez powoda odsetki, w szczególności, czy w ogóle były to odsetki wyliczone za okres do 31 grudnia 2016 roku, gdyż – jak wskazano wyżej- nie wynika to z samego pozwu, natomiast dane zawarte w karcie rozliczeniowej są w tej mierze niejasne [choć sugerują, zwłaszcza w zakresie odsetek karnych, że saldo skapitalizowanych odsetek obejmuje przede wszystkim odsetki za okres późniejszy, a więc nie objęty zarzutem przedawnienia].

Niezależnie od tego wskazać trzeba, że przyjmując, że dochodzone byłyby także odsetki należne przed dniem 1 stycznia 2017 roku, to przedwczesne było stanowisko sądu pierwszej instancji, że roszczenia te byłyby przedawnione. Sąd pierwszej instancji zaniechał bowiem zbadania w oparciu o zaferowane przez powoda dowody, czy doszło do skutecznego w stosunku do pozwanego przerwania biegu przedawnienia odsetek przez czynności dłużnika osobistego, zwłaszcza w czasie, gdy ten był jeszcze dłużnikiem rzeczowym. Ponadto Sąd Okręgowy nie zbadał, jakie znaczenie miał fakt, jakie skutki miało zawarcie ugody dla daty wymagalności, a tym samym terminu przedawnienia części należności odsetkowej, której spłata została zawieszona.

Zarzut nierozpoznania istoty sprawy należy postawić sądowi pierwszej instancji także w kontekście roszczenia o odsetki za opóźnienie dochodzone od należności głównej. Sąd Okręgowy oddalając powództwo w tej mierze w zakresie odsetek dochodzonych za okres wcześniejszy niż 11 września 2020 roku skupił się na kwestii skuteczności skierowanego do dłużnika rzeczowego wezwania do zapłaty jako wypowiedzenia wierzytelności w rozumieniu art. 78 ustawy o księgach wieczystych i hipotece. Zaznaczyć jednak trzeba, że w pierwszej kolejności sąd pierwszej instancji powinien ustalić, jaki charakter ma powyższe roszczenie powoda, to jest, czy powód dochodzi odsetek za opóźnienie jako dalszych odsetek obciążających dłużnika osobistego, za które pozwany ponosi wyłącznie odpowiedzialność rzeczową, czy też dochodzi ich z tytułu odpowiedzialności osobistej pozwanego [który zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w przypadku niewykonania zobowiązania do spłaty długu zabezpieczonego hipoteką pomimo wezwania wierzyciela popada w opóźnienie]. Wprawdzie ze stanowiska powoda, a w szczególności z kary rozliczeniowej, a także ograniczenia zakresu odpowiedzialności pozwanego także w odniesieniu do odsetek za opóźnienie, można wywnioskować, że powód dochodzi odsetek za opóźnienie naliczanych w stosunku do wierzytelności przysługującej mu względem dłużnika osobistego (a odpowiedzialność dłużnika osobistego rzutuje na odpowiedzialność dłużnika rzeczowego), jednak nie zostało to wyraźnie wskazane. Ustalenia w tym zakresie będą rzutowały na znaczenie dla sprawy wypowiedzenia dokonanego względem dłużnika rzeczowego. Nie wymaga szerszych wyjaśnień, że w przypadku, w którym skapitalizowane odsetki byłyby dochodzone jako element odpowiedzialności dłużnika rzeczowego za dług dłużnika osobistego, bez znaczenia byłoby to, kiedy doszło do skutecznego „wypowiedzenia” wierzytelności dłużnikowi rzeczowemu, istotne byłoby jedynie ustalenie, że wierzytelność ta w chwili zamknięcia rozprawy byłaby już wymagalna. Odmienne byłoby w sytuacji, w której okazałoby się (po doprecyzowaniu tej kwestii), że powód dochodzi skapitalizowanych odsetek od dłużnika rzeczowego z tytułu jego własnego opóźnienia, niezależnego od dłużnika osobistego. Dopiero w takim przypadku konieczne było ustalenie, kiedy doszło do skutecznego wezwania pozwanego do spełnienia świadczenia.

Z powyższych przyczyn należało przyjąć, że w zaskarżonym zakresie sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, co w myśl art. 386 § 4 k.p.c. uzasadniało uchylene w tej części zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy powinien zobowiązać powoda do skonkretyzowania roszczenia pozwu w zakresie - wyraźnie wyodrębnionych - odsetek kapitałowych oraz odsetek ustawowych za opóźnienie, przez wskazanie, odpowiednio, w przypadku odsetek kapitałowych - od jakich kwot i za jaki okres dochodzi tych odsetek, gdyż dotychczasowe wskazanie tych odsetek jedynie na podstawie salda kredytu nie jest miarodajne dla weryfikacji prawidłowości

ich wyliczenia, zaś w przypadku odsetek ustawowych za opóźnienie, do skonkretyzowania czy są to odsetki od wierzytelności przysługującej powodowi w stosunku do dłużnika osobistego, za które odpowiedzialność ponosi także dłużnik rzeczowy, czy też wyłącznie odsetki za opóźnienie dochodzone w stosunku do pozwanego wyłącznie z tytułu jego własnego opóźnienia jako dłużnika rzeczowego. Sąd Okręgowy powinien także dokonać zbadania w oparciu o materiał dowodowy sprawy czy dowody te (zwłaszcza samodzielnie przez niego ocenione zestawienie na k. 64 – 66) umożliwiają ustalenie wysokości dochodzonych kwot skapitalizowanych odsetek i ich wykazanie.

Zasygnalizować należy, że w zakresie odsetek umownych zarówno umowa kredytu, jak i ugoda z dnia 11 grudnia 2013 roku przewidywały, że należność powoda jest oprocentowana według zmiennej stopy procentowej ustalanej w oparciu o stawkę referencyjną WIBOR 3M powiększoną o marżę banku. O ile w umowie i ugodzie została podana wysokość oprocentowania w dacie zawarcia umowy i ugody, o tyle nie przedłożono żadnych dowodów pozwalających ustalić, jak kształtowało się to oprocentowanie w toku wykonywania umowy kredytowej.

Z kolei w zakresie odsetek karnych Sąd Okręgowy trafnie ustalił, że wysokość odsetek oprocentowania kredytów przeterminowanych i kredytów postawionych po upływie okresu wypowiedzenia w stan natychmiastowej wymagalności jest zmienna i określana w uchwałach Zarządu (...) w sprawie odsetek od środków pieniężnych gromadzonych na rachunkach bankowych i od kredytów udzielonych przez powodowy bank. Nie poczynił jednak żadnych ustaleń, jak kształtowała się tak ustalona wysokość odsetek karnych w okresie objętym żądaniem pozwu. Ze zgromadzonego materiału dowodowego nie wynika w szczególności, że odpowiadają one czterokrotności stawki stopy lombardowej NBP.

Nawet jeśli przyjąć, że uchwały Zarządu (...) zawierają fakty, o których informacja jest powszechnie dostępna (art. 228 § 2 k.p.c.), to nie tylko należałoby zwrócić na nie uwagę stron, lecz również włączyć je w zakres ustaleń faktycznych. Pomimo zatem przyjęcia, że fakty te nie wymagałyby dowodu, należałoby wciągnąć je w treść uzasadnienia, a więc powiązać wysokość stopy procentowej za dany okres z konkretną wysokością pozostałej do spłaty należności głównej w danym okresie.

Odnosnie zaś przedawnienia roszczeń Sąd Okręgowy powinien zbadać, przyjmując trzyletni termin przedawnienia, w jakiej części roszczenie powoda uległo przedawnieniu, mając na względzie, czy doszło do zdarzeń przerywających bieg przedawnienia, w szczególności na skutek postanowień ugody zawartej z dłużnikiem osobistym w czasie, gdy ten jeszcze był dłużnikiem rzeczowym.

Tak argumentując, Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok w zakresie punktu II w całości i punktu I w części rozstrzygającej o kosztach procesu [albowiem wbrew zarzutom pozwanego zakres zaskarżenia rekonstruowany w oparciu o wnioski apelacji niewątpliwie obejmował także orzeczenie o kosztach procesu]

i sprawę w powyższym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej, zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c.

Tomasz Sobieraj